

JOSIP BÖSENDORFER – ZABORAVLJENI POVJESNIČAR

Dubravko Aladić

Zaborav odnosno anonimnost za neku je istaknutu povijesnu osobu najveća kazna. Jedan od zaboravljenih povjesničara u hrvatskoj historiografiji jest Josip Bösendorfer, koji se jedva spominje, doslovno rečeno u fusnoti kapitalnog djela Stjepana Antoljaka *Hrvatska historiografija*. Tek uskom krugu povjesničara on nije nepoznanica, a jedino mu je osječka sredina iskazivala dužnu pozornost. To je naravno velika nepravda prema čovjeku koji je prvi počeo sustavno istraživati povijest Slavonije i to će se nastojati barem djelomično ispraviti u ovom radu.

Muzeju Slavonije gdje nastavlja rukovoditi osječkim muzejom i počinje organizirati znanstveni rad u zbirkama muzeja. Nakon Drugoga svjetskog rata Bösendorfer ostaje na poziciji ravnatelja muzeja do 1949. godine, ali i poslije ostaje privržen muzeju do svoje smrti 6. lipnja 1957. godine. (*Hrvatski biografski leksikon*, sv. 2, 1989: 183)

Bösendorfer je zbog svog plodonosnog rada i suradnje s uglednim znanstvenim časopisi-

Josip Bösendorfer rođen je u Lukaču kod Virovitice 30. siječnja 1876. godine. O njegovoj mladosti ne zna se mnogo, osim da se preselio u Osijek gdje je kao srednjoškolac u klasičnoj gimnaziji pisao pjesme i bio tajnik đlačkog literarnog društva Javor. Maturirao je 1895. godine i upisuje studij povijesti i zemljopisa u Zagrebu. Međutim, zbog spaljivanja mađarske zastave, iste godine kada je i upisao željeni fakultet, bio je prisiljen nastaviti studij u Grazu, Beču i Pragu gdje počinje pisati brojne podlistke i članke zbog pristupa arhivskoj građi iz tamošnjih arhiva. (Macan, 1989: 182)

Neki od njegovih značajnih radova u bečkim (*Fremdenblatt* i *Wiener Allgemeine Zeitung*) i zagrebačkim (*Hrvatska domovina* i *Vienac*) novinama i časopisima svakako su *Brockhaus sollte Kroatien kennenlernen*, *Kroatien ein selbständiges Königreich*, *Franci i Hrvati-Ljutovid Posavski*, te rad pod naslovom *Grčka od ustanka 1821. do danas*. Bösendorfer je, odmah nakon što je diplomirao, 1899. godine obranio doktorsku disertaciju o zrinško-frankopanskoj uroti, da bi sljedeće godine položio i profesorski ispit. Ovakav neobičan ritam studiranja, obrane disertacije i polaganje profesorskog ispita prije svega nam izrazito jasno govori o njegovim sposobnostima jer je sve to učinio u kratkom vremenskom roku. Prvo profesorsko mjesto bilo mu je u Zagrebu (1898./99.) i nakon te godine vraća se u Osijek prvo kao profesor (1900. – 1916.) da bi potom 1917. godine bio imenovan ravnateljem gimnazije, gdje će se zadržati do 1922. godine, kada ga ministar prosvjete Svetozar Pribičević uklanja s tog položaja jer je Bösendorfer pripadao Hrvatskom bloku, a svoju je opredijeljenost očitovao kao dugogodišnji gradski zastupnik (1914. – 1939.). Do svog umirovljenja 1932. godine, sa samo pedeset šest godina, radio je u gimnaziji kao profesor. Od tada aktivan je u Arheološkom društvu Mursa, čiji je zbornik uredio i u njemu sudjelovao kao autor nekoliko radova. Osim tog angažmana, nakon smrti Franje Buntaka, preuzima mjesto ravnatelja u

ma skrenuo pažnju znanstvene javnosti na sebe, te je najprije imenovan članom Münchenske (1930.) i bečke (1932.) akademije te JAZU-a (1934.). Najčešće je pisao radove vezane za Osijek, a u pravilu je njegovo pisanje imalo u svojoj podlozi analizu izvora te se svrstava u najviši stupanj znanstvene obrade. Bösendorferova disertacija o uroti Petra Zrinskog i Frana Krste Frankopana (1898.) smatra se jednom od prvih pravilnih valorizacije ovih dviju povijesnih ličnosti. Međutim, za vrijeme komunističke Jugoslavije Zrinski i Frankopan bili su nerado spominjani, te je Bösendorferov doprinos analizi urote ostao zaboravljen. U svojim *Crticama iz slavonske povijesti* (1910.) omogućio je čitatelju da stekne predodžbu o Slavoniji u srednjem vijeku do dolaska Osmanlija. Zadatak proučavanja slavonske topografije nakon njega više nitko nije prihvatio u čemu se vidi veličina Bösendorferova djela. Njegovo zadnje veliko djelo *Agrarni odnosi u Slavoniji*, prije svega nam rasvjetljava razvoj feudalizma u Hrvata do dolaska Osmanlija, a drugi dio Slavonske urbare Karla III. i Marije Terezije iz 18. stoljeća. Zanimljivo je da je Bösendorfer više priznanja za ovo djelo dobio od pravnika i ekonomista nego kolega povjesničara. Osim historiografskog rada, Bösendorfer je trajno zadužio zbirku Muzeja Slavonije time što je spriječio njezino premještanje u Zagreb nakon 1945. godine. (Virč, 1994: 491)

Istraživački rad Josipa Bösendorfera obilježio je buduća istraživanja slavonske povijesti. Bio je jedan od rijetkih koji je uvijek imao snage okrenuti se svome zavičaju. Najsvjetlije stvaralačko razdoblje proveo je u Osijeku, i to u vremenu kada nije bilo isplativo baviti se hrvatskom poviješću. U svakom slučaju, Bösendorfer je dao nezanemariv doprinos razvoju historiografije na području Slavonije.

LITERATURA

1. Bösendorfer, Josip, 1994. *Crtice iz slavonske povijesti* (pretisak), Privlačica, Vinkovci, Zlatko Virč, Josip Bösendorfer (1876.-1957.)

2. Macan, Trpimir (urednik), 1989. *Hrvatski biografski leksikon*, sv. 2, Bösendorfer, Josip, Zagreb, 182. - 183.